

ปรัชญาการเมืองตะวันตก

นักคิดกลุ่มสัญญาประชาคม

(Social contract)

ฮอบส์ ล็อก และรูสโซ่

เสรีนิยมของ

โลก

John Locke ค.ศ.1632 - 1704



มนุษย์ทุกคนตีมาแต่กำเนิด

คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกา

ในห้วงเหตุการณ์ของมนุษย์ เมื่อกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชนกลุ่มหนึ่งที่จะต้องยุบเลิกคณะทางการเมืองซึ่งเรียงร้อยพวกตนเข้ากับกลุ่มอื่น และที่จะต้องรับเอาสถานะซึ่งแบ่งแยกไว้ต่างหากและโดยเท่าเทียมในท่ามกลางมหาอำนาจของโลกตามที่ **กฏธรรมชาติและกฎของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของในธรรมชาติมอบให้ไว้** การที่เขาเหล่านั้นพึงประกาศสาเหตุที่ผลักดันให้ตนแยกตัวออกมา ก็เป็นเรื่องต้องกระทำเพื่อสำแดงความนับถืออย่างเหมาะสมต่อความคิดเห็นของหมู่มนุษย์ความสัตย์จริงดังต่อไปนี้



คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกา

เราถือว่า ชัดแจ้งอยู่ในตัวแล้ว คือ ทุกคนได้รับการรังสรรค์มาให้เท่าเทียมกัน พระผู้สร้างเขาเหล่านั้นได้ประทานให้เขามีสิทธิบางประการอันถ่ายโอนแก่กันไม่ได้ ซึ่งเรื่องนี้อยู่ถึงชีวิต เสรีภาพ และการแสวงหาความสุข เพื่อประกันสิทธิเหล่านี้ จึงมีการจัดตั้งการปกครองขึ้นในท่ามกลางผู้คน โดยรับอำนาจอันชอบธรรมมาจาก ความยินยอมของผู้ได้ปกครอง เมื่อใดที่การปกครองรูปแบบใด ๆ กลายเป็นเครื่องล้างผลาญจุดมุ่งหมายเหล่านี้ เมื่อนั้นก็เป็นสิทธิของประชาชนที่จะเปลี่ยนแปลงหรือล้มล้างการปกครองนั้น และจัดตั้งการปกครองใหม่ โดยสถาปนารากฐานไว้บนหลักการดังกล่าว และจัดระเบียบอำนาจไว้ใหม่ในรูปแบบที่เขามองว่า น่าจะยังให้ความปลอดภัยและความสุขของพวกเขาสมฤทธิ์ผลมากที่สุด

คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกา

การพิจารณาอย่างรอบคอบย่อมบอกได้อยู่แล้วว่า การปกครองที่ก่อตั้งมานานไม่พึงถูกเปลี่ยนแปลงเพียงเพราะสาเหตุเล็กน้อยหรือชั่วครั้งคราว และประสบการณ์ทั้งหลายก็ได้แสดงให้เห็นทำนองเดียวกันว่า ในยามที่ความเลวร้ายทั้งหลายยังทนรับได้ หม่อมมนุษย์ย่อมยอมทนกับรูปแบบ[การปกครอง]ที่ตนคุ้นเคยมากกว่าจะเยียวยาตนด้วยการล้มล้างรูปแบบนั้นเสีย แต่เมื่อการขัดแย้งและช่วงชิงอันยาวนานเพื่อบรรลุเป้าหมายเดิม ๆ ไม่รู้จบได้สื่อความมุ่งหมายที่จะบั่นทอนเขาทั้งหลายให้อยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการเต็มขั้น ก็เป็นสิทธิของเขาเหล่านั้น เป็นหน้าที่ของพวกเขาเหล่านั้น ที่จะเหวี่ยงการปกครองอันนั้นทิ้งไป แล้วจัดให้มีสิ่งใหม่ไว้คุ้มกันความมั่นคงในอนาคตของพวกเขาตน

จอห์น ล็อก (John Locke, 1632-1704)

เป็นนักปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ทรงอิทธิพล ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการทัศน์ที่มีบทบาทสำคัญ ทั้งในด้านการเมืองทั้งในและระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ สังคม กระแสหลักของโลกปัจจุบัน ที่เรียกกันว่า เสรีนิยม

ล็อก มีชีวิตในช่วงเหลื่อมต่อจากโทมัส ฮอบส์ และผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองของอังกฤษ ที่มีความขัดแย้งอันรุนแรงทางศาสนา โดยเฉพาะคาทอลิกและกับโปรเตสแตนต์ (แองกลิคัน Anglican) หรือนิกายอังกฤษ (Church of England) ที่ต้องการแยกตัว ในขณะที่เดียวกัน ความขัดแย้งทางศาสดำเนินคู่ไปกับการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ที่เป็นการแบ่งฝ่ายเหลื่อมใสสถาบันการเมือง

ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสนับสนุนอำนาจกษัตริย์กับฝ่ายสนับสนุนอำนาจของรัฐสภา นำไปสู่สงครามกลางเมือง

ในที่สุดฝ่ายชนะของฝ่ายสภา ภายใต้การนำทางทหารของ โอลิเวอร์ ครอมเวลล์ ผู้นำทางเผด็จการทหาร ปกครองอังกฤษในฐานะ “เจ้าผู้พิทักษ์” (Lord Protect) ในระบอบสาธารณรัฐ (1649-1660) ภายหลังการเสียชีวิตของครอมเวลล์ใน ค.ศ. 1658 บุตรชายของเขาได้รับการสืบทอด อย่างไรก็ตามความขัดแย้งกลับมาอีกครั้ง และมีการสถาปนาพระเจ้าชาร์ลส์ที่สองทรงครองราชย์ โดยฝ่ายรัฐสภาออกกฎหมายไม่ให้สมาชิกราชวงศ์นับถือคาทอลิก พระเจ้าชาร์ลส์ที่สองชาวคาทอลิก ทรงให้ยุบสภาและไม่มีการประชุมต่อมาหลายปี และปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และพระเจ้าเจมส์อหุชายังสนับสนุนคาทอลิกและให้เปิดกว้างทาง



ความขัดแย้งนี้เข้าสู่สภาวะวิกฤตในปี 1685 พระเจ้าเจมส์ที่สองทรงขึ้นครองราชย์ ก่อให้เกิดการเผชิญหน้าและมีการนำกำลังจากภายนอกเข้าสู่สงครามกลางเมือง ความขัดแย้งนี้จบลงด้วยการที่พระเจ้าเจมส์หนี ฝ่ายรัฐสภาจึงอัญเชิญเจ้าชายวิลเลียมและเจ้าหญิงแมรี (ธิดาพระเจ้าเจมส์) ที่หนีถือโปรแตสแตนต์จากฮอลแลนด์ ขึ้นครองราชย์ในปี ค.ศ. 1688 ได้รับขนานนามว่า “การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” (The Glorious Revolution) และหนึ่งปีหลังจากนั้นมีการตรากฎหมาย ที่รู้จักกันทั่วไปว่า “Bill of Rights 1689” ซึ่งหมายถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยบรรดาสิทธิเสรีของประชาชน รับรองอำนาจของรัฐสภา และข้อกำหนดเงื่อนไขการสืบสันตติวงศ์

ประวัติ

ล็อก เกิดเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ.1632 บิดาเป็นนักกฎหมาย เมื่อเขามีอายุ 15 ปี ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนเวสต์มินสเตอร์ (Westminster) เมื่ออายุ 20 ปี ได้เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (Oxford) ในด้านคลาสสิก และการแพทย์ เมื่อจบการศึกษาเขาได้เป็นนักธุรกิจและแพทย์

เมื่อเขามีอายุ 33 ปี เขาได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง ล็อกมีอายุ 35 ปี ต้องลี้ภัยไปอยู่ที่ฮอลแลนด์ เมื่อล็อกมีอายุ 52 ปี พระเจ้าชาร์ลที่ 2 ออกคำสั่งไล่ล็อกออกจากตำแหน่งอาจารย์ที่ออกซ์ฟอร์ด และเมื่อรัฐสภาได้ชัยชนะ เขาเดินทางกลับสู่อังกฤษพร้อมกับเจ้าหญิงแมรี ใน ค.ศ.1688 ล็อกอายุ 56 ปี เดินทางกลับประเทศของตน และเมื่อค.ศ.1704 ล็อกได้ถึงแก่อนิจกรรมอย่างสงบบนโซฟา รวมอายุได้ 72 ปี

ประวัติการศึกษา



- ค.ศ. 1647 ล็อกมีอายุ 15 ปี ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนเวสต์มินสเตอร์ (Westminster)
- ค.ศ. 1652 ล็อกมีอายุ 20 ปี ได้เข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (Oxford)
- ค.ศ. 1665 ล็อกมีอายุ 33 ปี หลังจากกลับจากฮอลแลนด์ ได้เข้าศึกษาแพทยและเภสัชกรรม



ผลงาน

1. หนังสือ 2 เล่ม ว่าด้วยการปกครอง
(Two Treatises of Civil Government)
2. บทเรียงความเกี่ยวกับความเข้าใจมนุษย์
(An Essay Concerning Human Understanding)
3. จดหมายว่าด้วยขันติธรรม (A Letter on Toleration)

กระบวนการทัศน์ของจอห์น ล็อก

1. จอห์น ล็อกใช้แนวคิด “เหตุผล” ของฮอบส์มาใช้สร้างข้อสรุป นำไปสู่ทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์ สภาพธรรมชาติ สิทธิตามธรรมชาติ เสรีภาพตามธรรมชาติ กฎธรรมชาติ สัญญาหรือข้อตกลง
2. จอห์น ล็อกใช้แนวคิดของ โทมัส อควีนาส และฮิวโก โกรเทียส ผสมผสานพื้นฐานในการอธิบายถึงกฎธรรมชาติโยงสู่การเมืองการปกครอง
3. ล็อกเชื่อว่าความคิดความเข้าใจทั้งหลายไม่ใช่สิ่งที่มีมาในใจมนุษย์ตั้งแต่เกิดแต่ต้องอาศัยการรับรู้จากประสบการณ์จากนั้นจึงค่อยใช้เหตุผลและสรุปข้อมูลประสบการณ์ที่ได้รับจากภายนอก รวมถึงการค้นพบและการเข้าใจกฎของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงกฎธรรมชาติที่พระเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้ แก่สิ่งทั้งปวง

กระบวนการตัดสินของจอห์น ล็อก

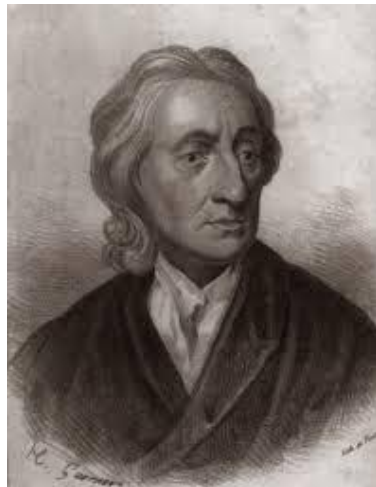
4. หลักคิดการลากเส้นแบ่ง ถูกกล่าวในงาน จดหมายเกี่ยวกับ
ขันติธรรม (A letter Concerning Toleration) กล่าวถึง การที่คนเรามี
ความเชื่อทางศาสนาต่างกัน ก็สามารถยอมทนกันได้หรือยอมรับให้มี
ความแตกต่างกันได้ ซึ่งการยอมรับกันได้นี้ มิได้อยู่เพียงทัศนคติของ
มนุษย์ต่อความเชื่อของคนอื่นเท่านั้น แต่อยู่ที่การแยกอำนาจการ
ปกครองทางศาสนจักรกับอาณาจักรออกจากกัน

5. อำนาจอธิปไตยปกป้องร่างกายและทรัพย์สิน โดยใช้กฎหมายและ
กำลัง ส่วนอำนาจของศาสนจักรปกป้องและดูแลจิตใจ ใช้ความโหม
หัวใจ ความเชื่อและศรัทธา

6. ล็อก ยังใช้การลากเส้นแบ่ง มาใช้กับอำนาจอธิปไตยออก
กฎหมายและอำนาจการใช้กฎหมายออกจากกัน

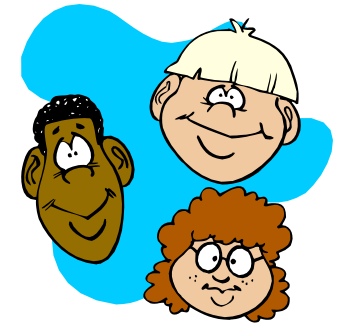
กระบวนการทัศน์ของจอห์น ล็อก

7. ในทัศนะจอห์น ล็อก ชีวิตที่ดั่งามนั้นไม่ใช่เรื่องที่อยู่ในพื้นที่ทางการเมืองหรือพื้นที่ของรัฐแต่อย่างใด รัฐทำหน้าที่เพียงปกป้องและแก้ปัญหาความยุ่งยากบางอย่างให้กับคนเราเท่านั้น นอกเหนือจากนั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาด้วยเสรีภาพ ซึ่งหากมีกฏระเบียบ ก็ไม่ใช่กฏระเบียบที่และการบังคับใช้ในแบบเดียวกับอำนาจรัฐ นั่นก็หมายความว่า เป็นการพยายามทำให้มนุษย์มีพื้นที่ที่เป็นอิสระจากอำนาจรัฐหรือการเมือง





แนวคิดทางการเมืองที่สำคัญ



• สถานะชนรรมชาติ

ลือก กล่าวว่ ธรรมเนียมของมนุษย์นั้นเป็นคนดี ชอบสันติ มีเหตุผล เพราะเหตุผลเป็นสิ่งที่พระเจ้าประทานมาให้ การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้กฎธรรมเนียม

ซึ่งมนุษย์สามารถเข้าใจกฎธรรมเนียมได้ด้วยเหตุผลและประสบการณ์ การที่มนุษย์ไม่ทำร้ายซึ่งกันและกันก็เพราะมนุษย์ตระหนักด้วยเหตุผลว่า หากตนกระทำเช่นนั้นก็จะย่อมจะได้รับการตอบโต้ในทำนองเดียวกัน สถานะชนรรมชาติจึงไม่ใช่สถานะสงคราม



มนุษย์ในสถานะธรรมชาติ ล็อกอธิบายว่ามีลักษณะ
สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

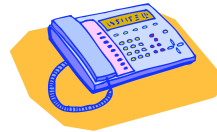


1. เป็นสถานะแห่งเสรีภาพอันสมบูรณ์ คือ
ทุกคนมีอิสระเสรีอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำการใด ๆ

2. เป็นสถานะแห่งความเสมอภาค คือ ในสถานะ
ธรรมชาติมนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสิทธิและ
อำนาจ



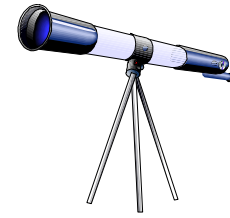
สิทธิบัตรพยายาสืบ



กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินในทัศนะของลોકเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อ
มนุษย์ยังอยู่ในสถานะธรรมชาติที่เป็นเช่นนี้ก็พอจะอธิบายได้ด้วย
เหตุผล 2 ประการ คือ

1. ความหมายของทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินนอกจากจะเป็นวัตถุ
สิ่งของต่าง ๆ แล้ว ยังหมายรวมถึงร่างกายของมนุษย์และแรงงาน
ของเขาด้วย

สิทธิในทรัพย์สิน



2. การเกิดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน คือ สิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในโลกทั้งหมดเป็นของทุกคนหรือทุกคนมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน แต่กรรมสิทธิ์ส่วนตัวหรือส่วนบุคคลจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเขาได้ใช้แรงงานเคลื่อนย้ายหรือ เก็บเกี่ยวของสิ่งนั้น

ล็อก กล่าวว่าการใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยวทรัพย์สินนั้น ไม่สามารถที่จะเก็บเกี่ยวเกินความต้องการของตัวเองได้ ไม่ทำให้ทรัพย์สินที่ร่วมกันเสียหายได้

สิทธิทรัพย์สิน



3. การเกิดสะสมทรัพย์สิน เนื่องจากทรัพย์สินในโลกเป็นของสาธารณะ การเก็บสะสมเกินความจำเป็นย่อมทำไม่ได้ เพราะทรัพย์สินที่ได้มาอาจจะเน่าเสียโดยเปล่าประโยชน์หรือทำลายทรัพย์สินสาธารณะนั้น

แต่การพัฒนาของระบบเงินตราในสังคม มนุษย์จะสามารถสะสมทรัพย์สินผ่านระบบเงินตราได้โดยไม่เน่าเสีย

ความบกพร่องของสภาวะธรรมชาติ

1. สภาวะธรรมชาติขาดกฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป
2. สภาวะธรรมชาติขาดตุลาการที่เที่ยงธรรม
3. สภาวะธรรมชาติขาดอำนาจที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำตัดสิน

นอกจากนี้ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสภาวะธรรมชาติที่ลือกันได้กล่าวไว้ คือ ไม่มีหลักประกันในการใช้ทรัพย์สิน





การทำสัญญาเพื่อก่อตั้งสังคมนานาชาติ

ข้อตกลงหรือสัญญาอันแรก คือ ความยินยอมที่จะอยู่ร่วมกันเป็นสังคม โดยผู้ที่เข้าร่วมทุกคนต่างก็เห็นประโยชน์ในการจะอยู่ร่วมกัน

ลักษณะของความยินยอม

1. การให้ความยินยอมโดยแจ้งชัด (Express Consent) เป็นการแสดงความสมัครใจหรือความยินยอมที่แสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน
2. การให้ความยินยอมโดยปริยาย (Tacit Consent) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยังคงอยู่ในสังคมถือประโยชน์จากการคุ้มครองและบริการที่สังคมอำนวยให้แก่เขา เป็นการยินยอมของประชาชนกลุ่มหลังที่ยังไม่ปรากฏออกมาอย่างชัดเจน

การสถาปนารัฐบาล

• การเกิดรัฐบาล

เมื่อมนุษย์มาตกลงทำสัญญากันด้วยความยินยอม ซึ่งเป็นสัญญาฉบับที่ 1 และมาก่อนตั้งสังคมเป็นการยินยอมโดยชัดแจ้งแล้ว ในช่วงที่ 2 หรือสัญญาฉบับที่ 2 นั้น จะมีการตกลงที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมา

การตกลงดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามเสียงข้างมากอย่างเดียวเท่านั้น โดยรัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนจึงจะสอดคล้องกับความยินยอมของประชาชน

รัฐบาลในฐานะผู้มอบอำนาจ

เปรียบได้กับเรื่องความสัมพันธ์แบบทรัสต์ (Trusteeship) ตาม
หลักสัญญาประชาคม ดังนี้

- | | | |
|--|---|---------|
| 1. ผู้มอบความไว้วางใจ (The Trust) | ➔ | ประชาชน |
| 2. ผู้จัดการบริหารทรัสต์ (The Trustee) | ➔ | รัฐบาล |
| 3. ผู้ได้รับประโยชน์ (The Beneficiary) | ➔ | ประชาชน |

องค์การของรัฐบาล

องค์กรของรัฐบาลมี 2 องค์กร คือ

1. องค์กรนิติบัญญัติ
2. องค์กรบริหาร

องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารจะแยกออกจากกัน คือ สมาชิกสภานิติบัญญัติและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องไม่ใช่บุคคลคนเดียวกัน

องค์กรนิติบัญญัติ

- เป็นองค์กรที่ต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน
- มีหน้าที่ในการออกกฎหมายอีกทีหนึ่ง
- เป็นสถาบันตัวแทนเจตจำนงของสังคมหรือของรัฐ
- องค์กรนิติบัญญัติเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุด (Supreme Power)

แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าใช้อำนาจเด็ดขาดเพราะผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดก็คือประชาชนหรือองค์กรอภิปัตย์ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยนั่นเอง

ขอบเขตแห่งการใช้อำนาจ

1. ต้องบัญญัติกฎหมายให้มีมาตรฐานเดียวกัน ทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน
2. กฎหมายที่ออกมาต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
3. การบัญญัติกฎหมายเพื่อขึ้นภาษีในทรัพย์สินจะต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน
4. จะโอนหรือสละอำนาจในการออกกฎหมายให้แก่บุคคลอื่นหรือองค์กรอื่นไม่ได้

องค์กรบริหาร

- เป็นองค์กรที่นำเอาเจตจำนงของฝ่ายนิติบัญญัติไปปฏิบัติ
- การทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

อำนาจพิเศษของฝ่ายบริหาร

1. การใช้สิทธิหรือสิทธิพิเศษ (Prerogative)

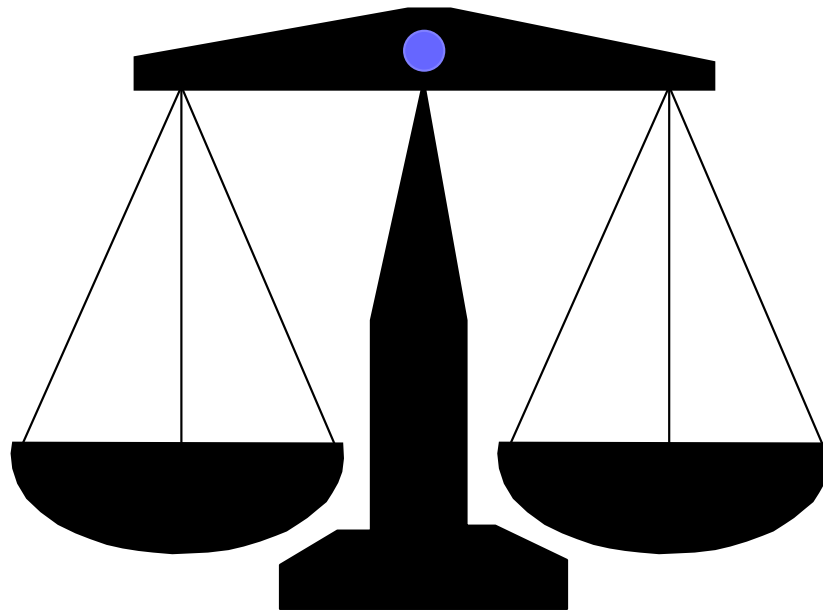
คือ ฝ่ายบริหารสามารถกระทำการนอกเหนือจากที่ฝ่ายนิติบัญญัติมอบหมายหรือกำหนด แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องเป็นภาวะจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

2. อำนาจสหพันธ์ (Federative Power)

หมายถึง อำนาจที่จะประกาศสงครามและสันติภาพ รวมเป็น สันติباتชาติและทำสัญญาเป็นพันธมิตร

อำนาจตุลาการ

ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารไม่ใช่องค์กรอิสระ



สิทธิในการปฏิวัติ

ในทัศนะของล็อกนั้น อำนาจอสูงสุดเด็ดขาดอยู่ที่ประชาชน แต่เป็นการเก็บอำนาจนี้ไว้ใช้เมื่อถึงคราวจำเป็น คือ เมื่อใดรัฐบาลที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นใช้อำนาจไปในทางที่ไม่เหมาะสม ประชาชนมีสิทธิที่จะทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้ โดยล็อกเห็นว่า

“การกบฏต่อต้านเป็นสิ่งที่ชอบธรรม แต่ต้องมาภายหลังการกดขี่อันยาวนาน”



คำถามท้ายบท

1. คำประกาศอิสรภาพสหรัฐอเมริกา เกี่ยวข้องกับจอห์น ล็อก อย่างไร
2. สภาวะธรรมชาติของ จอห์น ล็อก มีลักษณะเป็นอย่างไร
3. สิทธิในทรัพย์สิน ตามแนวคิด ของ จอห์น ล็อก มีลักษณะเป็นอย่างไร
4. การก่อตั้งสังคมการเมืองของ จอห์น ล็อก มีลักษณะเป็นอย่างไร
5. สิทธิในการปฏิวัติของ ล็อก ควรเป็นอย่างไร